

Відгук

офіційного опонента про дисертацію Галини Вікторівни Сікори «Фонетика сучасного львівського мовлення», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова (Київ, 2021, 532 с., основний текст – 194 с.)

Образ міста формує його історія, яка накладається на культуру й мову його мешканців. Львів – місто з непересічною історією, а відтак – з особливою культурою та мовленням. *Genius loci* творить неповторну атмосферу міста, його самобутність, закорінену в часі. Нашарування різних епох і культур у поєднанні зі своєрідною ментальністю мешканців міста творять Львів багатолікий: «міфологізовано австро-угорський, ностальгійно польський, радикально націоналістичний, суперечливо радянський, контрастно український, зрештою, Львів особистий» (*Leopolis multiplex*. Київ, 2008, с. 1).

Львів, як і будь-яке інше місто, має свою мову. Він промовляє до нас «своїми вулицями, площами, водами, островами, садами, будівлями, пам'ятниками, людьми, історією, ідеями» (Топоров В. *Миф, ритуал, символ, образ*. Москва, 1995, с. 274). Мовлення Львова творять особистості, а радше їх ідіолекти, які формують особливості територіальні (місце народження та проживання), часові (епоха, вік), професійні (освіта, фах), соціальні (статус, оточення), етичні та естетичні (рівень культури та виховання).

Сучасне львівське мовлення, а саме його фонетичну систему, яка, як відомо, є найбільш консервативною та стійкою до змін, в українському мовознавстві комплексно проаналізовано вперше. Тому безперечного схвалення заслуговує вибір об'єкта дослідження – українське усне мовлення львів'ян початку ХХІ ст., проаналізоване з огляду на історичні передумови та специфіку функціонування в контексті наддністрянського говору та літературного стандарту. Підтверджує незаперечну наукову новизну й актуальність роботи недостатність вивчення міського лінгвофеномену, а передусім – фонетичного рівня львівського сучасного мовлення.

Актуальність і водночас значущість роботи посилює складність її об'єкта – мовлення міста, специфіку якого визначають такі основні аспекти:

- міське мовлення як компонент національної мови є фактично середником між діалектом і літературним стандартом: базуючись на першому, воно є підґрунтям другого, основою формування літературної мови чи її національних варіантів;

- система мовлення міста охоплює елементи літературного стандарту, міського просторіччя, діалектного мовлення, мовлення соціальних, професійних, молодіжних груп;
- незаперечний вплив позамовних чинників, зокрема історичних передумов;
- специфіка добору респондентів, коріння кожного з яких «в глибину львівської бруківки має різну кількість поколінь» (Хобзей Н. Післяслово до «переднього слова». *Лексикон львівський: поважно і на жарт*. Львів, 2019. С. 440), та ін.

Достовірність опрацьованого матеріалу не викликає жодних застережень, адже джерельною базою роботи слугували матеріали фіксації усного мовлення львів'ян – тексти і відповіді на запитання, запис яких розпочато майже 20 років тому. Це дало змогу сформувати унікальну авторську фонотеку й текстотеку. Залучено також матеріали, ексцерповані із джерел масової комунікації, діалектних словників та атласів, дескриптивних студій.

Відповідно до задекларованих у дослідженні завдань – дослідити особливості вокалізму, консонантизму та просодії в мовленні львів'ян, з'ясувати генезу фонетичних рис та проаналізувати відношення фонетичних особливостей українського львівського мовлення до діалектного довкілля – послідовно й системно скомпоновано структуру роботи. Об'єкт і предмет дослідження окреслено чітко й вичерпно.

Традиційно у вступі обґрунтовано актуальність дослідження, окреслено мету та завдання роботи, об'єкт і предмет, джерела й методи дослідження, а також розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, особистий внесок дисертантки, подано інформацію про апробацію основних результатів, публікації та структуру роботи.

У першому розділі «*Львівське мовлення – об'єкт лінгвістичних студій*» сформульовано основні теоретичні аспекти поставленої проблеми (с. 23–46), що засвідчує серйозну фахову підготовку дослідниці.

У підрозділі 1.1 Галина Сікора описує історичні передумови, що значною мірою вплинули на формування мовлення львів'ян, причини і наслідки впливів інших мов. Аналіз різноаспектних досліджень про львівське мовлення дав підстави дійти висновків про «термінологічний різнобій» на позначення львівського мовлення, який авторка намагалася упорядкувати в таблиці (додаток А, с. 283–284).

Детальний аналіз студій, які репрезентують різні дослідницькі візії та підходи, містять підрозділи 1.2–1.3. Цілком доречно дисертантка виокремлює дві групи студій: синхронний мовний портрет міста та діахронний. Вичерпно проаналізовано не тільки дескриптивні праці, а й лексикографічні. Увагу зосереджено також на аналізові польського, російського, єврейського мовлення Львова та українсько-іншомовним взаємовпливам.

Підрозділ 1.4, який слугує послідовним переходом до основного предмета дослідження – фонетичних й акцентних рис українського львівського мовлення, присвячено фонетиці міського мовлення. Детально проаналізовано історіографію урбанолінгвістичних праць, зокрема зосереджено увагу на дослідженнях фонетики мовлення містян.

Другий розділ містить присвячено особливостям *вокалізму* львівського мовлення, що передбачає характеристику таких явищ, як: підвищення та обниження вокалів, вокальну епентезу та гармонію, а також аналіз звуків за ознаками: лабіалізація ([a]) та її відсутність ([e]), напруженість ([и]), збереження етимологічних звуків ([o]) та простежено ширше функційне навантаження звука [i] (підрозділи 2.1–2.9).

Особливості системи *консонантизму* (третій розділ) простежено в кількох аспектах: репрезентовано й систематизовано репертуар явищ, проаналізовано їх функціонування в мовленні соціуму Львова, з'ясовано їхню генезу й поширення, а також виокремлено риси, відмінні від літературної норми.

Структуру розділу визначають основні типи фонетичних змін, серед яких: зміни звуків у процесі мовлення (протеза, метатеза, епентеза); особливості артикуляції приголосних щодо їх довготи та м'якості (відсутність подовження м'яких приголосних, депалаталізація, палатальність), комбінаторні зміни якісного характеру (асиміляція, дисиміляція), функційне навантаження консонантів та явищ заміни, чергування, хитання (підрозділи 3.1–3.12). Акцентовано й на особливостях вимови іншомовних слів, а саме на реалізації звукосполуки [au], що особливо на часі, зважаючи на важливість кодифікації нової редакцією правопису.

До кожного розділу подано короткі висновки, які узагальнюють результати дослідження.

Підсумовуючи аналіз цих двох розділів, хочу зазначити таке. Ґрунтовний аналіз найважливіших фонетичних рис львів'ян дав змогу Галині Вікторівні відтворити якнайповнішу фонетичну парадигму. Імпонує, що дисертантка

